

Felsejlő remény

Gondolatok a papok által elkövetett szexuális visszaélések áldozatainak kíséréséről¹

MARK JOSEPH WILLIAMS – HANS ZOLLNER SJ

Abstract

Drawing on Roman Catholic and ecumenical expertise, this article takes an honest look at the experiences and hopes of those abused. Many in the churches assume that victims seek financial compensation or legal redress. However, research indicates that many victims primarily seek truth and justice as a means of closure and that their struggles with church leadership arise when truth and justice are repeatedly withheld. This makes forgiveness near-impossible and often results in the victim being re-traumatized by the systemic re-abuse they experience. Ultimately, there is no substitute for full and genuine meeting with victims, which requires the church to lay aside its power and authority and engage with humility and proper deference to the victims abused at the hands of the church. Without such openness, the victims cannot move on, and neither can the churches.

MARK JOSEPH WILLIAMS tanácsadó, szociális munkás, egy egyházi személy által elkövetett bántalmazás áldozata, a newarki (New Jersey, Amerikai Egyesült Államok) római katolikus egyházmegye különleges tanácsadója.

HANS ZOLLNER jezsuita pap, safeguardingszakértő, a római Pápai Gergely Egyetemhez tartozó Antropológiai Intézet (Institute for Anthropology – Interdisciplinary Studies on Human Dignity and Care, IADC) igazgatója.

¹ Ahogy arra a cikk első bekezdése is utal, a tanulmány a *Journal of Anglican Studies* hasábjain jelent meg (MARK JOSEPH WILLIAMS – HANS ZOLLNER: Glimpses of Hope. Reflections on Journeying with Survivors of Clergy Sexual Abuse, *Journal of Anglican Studies* 22 (2024/2) 352–360. [doi: doi.org/10.1017/S1740355324000342])

A magyar nyelvű utánközlés a szerzők kifejezett kérésére valósul meg a kiadó (Cambridge University Press) engedélyével. (A szerk.)

Keywords: *Forgiveness, justice, power, sexual abuse, witness.*

Kulcsszavak: *megbocsátás, igazságosság, hatalom, szexuális bántalmazás, tanúság.*

Jelen tanulmányunk két társszerző együttműködésének eredménye: Mark Joseph Williams egy egyházi személy által elkövetett bántalmazás áldozata, jelenleg a newarki (New Jersey, Amerikai Egyesült Államok) római katolikus egyházmegyét segíti különleges tanácsadóként. Szerzőtársa Hans Zollner jezsuita pap, a római Pápai Gergely Egyetemhez tartozó Antropológiai Intézet (Institute for Anthropology – Interdisciplinary Studies on Human Dignity and Care, IADC) igazgatója. Ez az intézmény elkötelezett a „safeguarding” ügye mellett a világ minden táján, egyházon belül és kívül. Megtiszteltetésnek érezzük, hogy írásunk megjelenhet a *Journal of Anglican Studies* különleges, Alan Wilson püspök emlékeztére összeállított számában. Wilson püspököt úgy ismerték az anglikán közösségen belül és azon kívül is, mint aki „fáradhatatlanul harcolt, és szót emelt az abúzusok áldozataiért és mindenkiért, aki a perifériára szorult”.² Alan Wilson életével és szolgálatával minden kétséget kizáróan különleges módon tett tanúságot a reményről erős ellenszélben, egy nehéz időszakban.

2019. április 27-én kaptam egy levelet (HZ):³

„Alan Wilson vagyok, az Egyesült Királyság oxfordi anglikán egyházmegyéjén belül Buckingham területi püspöke. [...] Különösen érdekel az, ahogyan az egyház a bántalmazások áldozataival foglalkozik. Kollégámmal és káplánommal, Rosie Harper kanonokkal együttműködésben vizsgáljuk ezt a kérdést. [...] Számos olyan témát, szempontot és tapasztalatot találtunk, amely a saját egyházunkban és a katolikus egyházban is egyezik.”

Így ismertük meg egymást. Ezt követően Alan részt vett a zágrábi, európai szintű konferencián, amit *Képzés és megelőzés – A hatalom mint szolgálat* címmel rendeztek meg 2019 szeptemberében, illetve Rosie-val együtt többször is Rómába látogatott, ahol hallgatóinknak tartott előadásokat az IADC safeguarding programjának keretein belül.

² [2024. 06. 28.] <https://premierchristian.news/en/news/article/bishop-of-buckingham-was-true-friend-who-will-be-sorely-missed-say-abuse-survivors#:~:text=Throughout%20his%20ministry%20Rt%20Rev,weren't%20being%20listened%20to.>

³ Ahol a tanulmányon belül egy-egy gondolat inkább az egyik szerzőhöz köthető, ott az adott szerző nevének kezdőbetűit zárójelben feltüntetve – (HZ) vagy (MJW) – utalnak erre a szerzők. (*A szerk.*)

2024 januárjában meghívtak (HZ) Canterburybe, hogy előadást tartsak a Nemzetközi Anglikán – Római Katolikus Bizottság az Egységért és a Küldetésért (IARCCUM) találkozóján a *safeguarding* teológiai és pasztorális aspektusairól. A találkozón közel hatvan anglikán és katolikus püspök vett részt. Előadásaimban a papok által elkövetett szexuális abúzusok áldozatainak a szavait sosem csupán idézem: a hangjuk beépült az érzéseimbe, a gondolataimba, a tevékenységembe. Erre helyezem a fókuszot a konferenciákon, a workshopokon, valamint a publikációimban is. Ebben az írásban ugyanakkor a papok által elkövetett szexuális bántalmazások áldozataival való találkozásokra és a kísérésükre szeretném helyezni a hangsúlyt az alapján, amit megosztottak velem. A tapasztalataik és elvárásaik, valamint az erre adott reflexióim változtak az évek során, és a jövőben is biztosan alakulni fognak. Tanújaként egy barátommal (MJW) szembeni, egyházi személy által elkövetett szexuális bántalmazásnak, akit végigkísértem az útján, a remény üzenetét adom hozzá ezekhez az oldalakhoz. Ahogyan Mark Joseph Williams írta egy cikkben:⁴

„Az én tanúságom csak ennyi: figyeljenek oda az áldozatokra, és hallgassák meg őket. Ha figyelnek rájuk, együtt tudunk haladni az úton. Az élet útján a megbocsátásra, nem pedig a felmentésre kell bátorítanunk. Amint Desmond Tutu, a nemrég elhunyt dél-afrikai érsek írta *A megbocsátás könyvében*: »A megbocsátás olyan, mintha levonnék rólad egy súlyt, így szabaddá válsz a múlt elengedése és az életedben való továbblépésre. Talán nem egyetlen kegyelmi aktusban, vagy egymáshoz fűzött szavakban találod meg, hanem inkább az igazság és a kiengesztelődés folyamatában.«.”

Jelen tanulmányunk egyrészt támpontokat és referenciákat kíván nyújtani azoknak, akik az egyházban és a társadalomban abúzust elszenvedőkkel élnek együtt, és velük foglalkoznak. Másrészt szeretnénk az áldozatoknak megmutatni, *hogyan élik meg* a nem érintett emberek, amikor áldozatokkal találkoznak. Fontos kiemelnünk három pontot, amely egész írásunkat végigkíséri.

Elsőként, ahogy minden ember egyedi, úgy minden bántalmazott embernek megvan a saját, személyes története, ahogyan ő maga megélte a bántalmazást, és ahogy megtapasztalta annak személyes, társadalmi és vallási hatásait.

⁴ „I am an abuse survivor. I believe the synod will teach the church how to listen.” [2024. 06. 28.] <https://www.americamagazine.org/faith/2022/03/11/catholic-sexual-abuse-synod-242529>.

Hasonlóan egyedi az a tapasztalat is, ahogyan a túlélőt körülvevő emberek, az egyházi személyek, az egyház és a társadalmi környezet reagál a visszaélésre, valamint arra, ha valaki kiáll, és jelenti a bántalmazást vagy elítéli a visszaélést. Ezért óvatosan kell bánni azokkal a kifejezésekkel, hogy az „áldozatok ezt és ezt akarják / követelik / tapasztalták meg”. Másrészt viszont nem lehet teljes mértékben elkerülni az általánosító kijelentéseket.

Másodsorban az is nagymértékben különbözik, amit az áldozatok megtapasztalnak a figyelem, a törődés, a találkozások, a támogatás és az anyagi kompenzáció terén. A német *Aufarbeitung* szó, amely a múlt és a jelen bűncselekményeinek helyes kezelését jelenti, hat különböző jelentésárnyalatot hordoz.⁵ Egyfelől az áldozatok, a másodlagos áldozatok, a közvélemény és a média, másfelől pedig az egyházi vezetők és egyes hívők közötti csalódások, félreértések és feszültségek egyik fő oka az, hogy nem ismerik (f)el a „megegyezés” különböző aspektusait – úgymint a bűncselekmény megtörténtének elismerését; az anyagi és/vagy pszichológiai és/vagy spirituális törődést és támogatást; a tanulási folyamatot és a strukturális változásokat –, vagy tévesen azt feltételezik, hogy a másik fél is ugyanazt érti „megegyezés” alatt, amit ők. Nemrég írta nekem (HZ) egy áldozat Németországból, hogy hosszas küzdelem után egy különösen magas összegű jóvátételt ítéltek meg nekik, amelynek megfizetéséért az egyházmegye felelős. Ők örömmel fogadták ezt, mert így nagyobb biztonságban tudnak majd megöregedni. Azonban nem a pénzt várták a legjobban, és nem arra volt szükségük leginkább: számukra sokkal többet jelentett volna az őszinte, empatikus, folyamatos támogatás az egyházmegyei illetékesek részéről.

Számomra (MJW) az út soha nem az anyagi egyezség kereséséről szólt, sokkal inkább arról, hogy belső békét leljek ugyanabban az egyházban, amely olyan sok fájdalmat okozott. Más szóval, az egyház, amely megsebzett, ugyanaz az egyház, amelyik meggyógyított az Eucharisztia szentségi kegyelmében. Az igazság szabaddá tesz. A remény valódi. A remény Krisztus. Mindannyian a húsvéti utat járjuk, különösen is azok, akiket bántalmaztak az egyházban. Az

⁵ Vö. HANS ZOLLNER SJ cikkének angol nyelvű fordítását az *Aufarbeitung*-ról: What does it mean to Come to Terms with Abuse? Some Suggestions, *Concilium* 59 (2023/4) 119–127. Az *Aufarbeitung*-ot „coming to terms”-nek fordították a hivatkozott cikkben, míg az angol–német szótárak számos más opciót kínálnak: „recycling, reappraisal, rehabilitation, regeneration, overhaul, reconditioning, reprocessing” – ezek mindegyike rejtetten jelen van a német szóban, megfelelő jelentéstartalmat kölcsönözve arra, amikor fel kell dolgozni a történeteket. (Az *Aufarbeitung* magyar jelentése például a *DictZone* nevű online szótárban: „feldolgozás”. – *A ford.*)

áldozatok valóban megújult hitű túlélőkké válhatnak, ha érzik, hogy elfogadják és szeretik őket a közösségükben.

Harmadsorban pedig: nem törekszünk teljességre, illetve valamennyi szempont és nézőpont figyelembevételére, amely a témával kapcsolatban felmerül. Ezzel senkit sem szeretnénk megbántani, csupán szeretnénk őszintén leírni az egymással és a többi áldozattal folytatott beszélgetések során szerzett tapasztalatainkat, valamint azt, amire fontosnak tartjuk, hogy odafigyeljünk az áldozatokkal való találkozások során. Senki sem lehet semleges, amikor zaklatásról és annak eltussolásáról van szó. Nem lehet *nem* kommunikálni (vö. Paul Watzlawick): a hallgatás, a represszió és a tagadás is az intézményi reakció kommunikációja.

I. MIT ÉLNEK ÁT A ZAKLATÁSOK ÁLDOZATAI, ÉS HOGYAN FEJEZIK KI AZ ÁTÉLTEKET?

Minden egyes ember máshogy *van*, érez és tapasztal. Azok, akiket bántalmazás ért, gyakran visszafordíthatatlan elszigeteltségként élik meg az emberi élet egyediségét, mintha teljesen egyedül élnének egy szigeten; senki nem lenne képes eljutni erre a szigetre, megérteni az ott lévő életkörülményeket, magukat pedig nem tudnák megismertetni más szigetek lakóival. Azt, ahogyan az áldozatok erről beszélnek, erősen befolyásolja az is, hogy mekkora szégyent éreznek, mennyire zárkózottak vagy bizonytalanok. Lehet bennük félelem és bizalmatlanság is saját maguk, a kapcsolataik, a világ és Isten iránt. Ezért olyan fontos, hogy amikor szexuális erőszak áldozataival találkozunk, akkor a saját „szigetükön” látogassuk meg őket, hallgassuk meg bántalmazásuk történetét – amennyiben beszélni akarnak róla – és annak gyakran messzire nyúló, összetett következményeit.

A valódi, hiteles meghallgatás az, amikor szívvel, ésszel és azzal az akarat-tal hallgatjuk végig a néha nem koherens vagy terjedős történeteket, hogy mindvégig jelen maradunk és figyelünk, még akkor is, ha intenzív kifejezést nyer a düh, a szomorúság vagy más érzélem. Nagyon széles skálán mozognak a bántalmazást átélők érzelmei és azok kifejezési formái: a mély depressziótól a heves agresszióig, a gyermeki bizalomtól az ellenséges bizalmatlanságig bármi megjelenhet. Az agresszió érzését sok esetben csak hosszú idő után engedik meg maguknak az áldozatok.

Minél inkább felmagasztaltatott az egyház és a papság, illetve minél inkább azonosult az áldozat az egyházzal vagy az egyházi környezettel, annál

hevesebb és nyíltabb lehet az érzés. Az elszigeteltség és az az érzés, hogy nincs menekvés a szenvedéstől, gyakran olyan viselkedéshez vezet, amely egyfajta végzetes versengésre emlékeztet. „Az én szenvedésem nagyobb, mint a tiéd”, és: „Én sokkal jobban tudok beszélni az áldozatok nevében, mint a többiek”. Ez sokféle módon kifejeződik: felnőttek kontra gyerekek, nők kontra férfiak, nyilvánosság elé álló áldozatok kontra rejtve maradó áldozatok, az egyházi vagy spirituális szféra áldozatai kontra a nem spirituális és nem vallásos szféra áldozatai. Kívülről nézve néha nehéz megérteni és elviselni, hogy a túlélők újabb sebeket is okoznak egymásnak, vagy hogy az áldozatok kezdeményezéseit az egymással való szembenállás és az ellenségeskedés választja el egymástól. A veszély még nagyobb, ha (már) nincs egy kellőképpen nagy és egységes érdek, mint például a közös harc egy elkövető, az eltussolás vagy egy intézmény (egyházmegye, szerzetesrend, iskola stb.) ellen, már nem kell küzdeni anyagi kártérítésért vagy egyéb támogatásért. Nyitott kérdés marad annak eldöntése, hogy mindez mennyire függ össze a bántalmazottsággal és mennyire az adott társadalommal, társadalmi viszonyokkal. Ezen a téren irányadó lehet a függőségből való felépülés egyik mottója, amelyet Mark Joseph Williams az Anonim Alkoholistáktól tanult, és amelyet immár húsz éve követ: „Ismerd fel, de ne hasonlítsd össze” – ahogy a felépülőben lévő szenvedélybetegeknek, úgy a papok által elkövetett szexuális zaklatások áldozatainak-túlélőinek is különbözik a története. Az egyházon belüli bántalmazást elszenvedők közös vonásai a legfontosabbak, nem pedig a bántalmazottságuk mértéke. A közös alap által lehet elérni a kapcsolatot, a találkozást, az együtt gyógyulást lehetőségét.

A dilemmák akár egy életen át megmaradhatnak, nem lehet egyszer s mindenkorra megoldani őket. Ez lehet magányosság, ugyanakkor szeretetre és társas kapcsolatokra való vágyódás; ragaszkodás és félelem az újabb bántalmazástól; az emberek iránti bizalmatlanság és az emberek idealizálása (ideértve gyakran a papságot is); az elkövető és az intézmény gyűlölete, mégis állandó kötődés. Jelentheti azt, hogy a személy szüntelenül kiszolgáltatva érzi magát; hogy áldozatként, túlélőként, bántalmazottként definiálja önmagát (itt is változóak a preferenciák az érintettek között); vagy azt, hogy igényli az áldozati státuszt. Ugyanakkor jelen lehet az a vágy is, hogy ne csak áldozatként bánjanak vele, hanem vegyék tekintetbe, tiszteljék az egész személyét személyes, társadalmi és szakmai kompetenciáival együtt.

2. MIT ÉRDEMES MEGFONTOLNI,
AMIKOR ÁLDOZATOKKAL TALÁLKOZUNK?

Az emberi találkozások alapja a bizalom, amely az áldozatok részéről gyakran érzékelhetően gyenge és törékeny, amikor annak az intézménynek a képviselőivel kell kapcsolatba lépniük, ahol a bántalmazás történt. Emellett mindig fennáll az újratraumatizálódás veszélye is: egy szó, egy mozdulat, egy tekintet, egy érzékszervi benyomás, mint például egy szag, esetleg a légkörben vagy a figyelemben tapasztalt változás – ennyi elég ahhoz, hogy felidézzék a traumatizáló eseményt, és a bántalmazott személy ugyanabban az állapotban találja magát, mint amikor a bűncselekmény történt: tehetetlenül, megsemmisülve, magányosan, összezavarodva, rémülten.

Mindazok számára, akik áldozatokkal foglalkoznak, a legfontosabb, hogy úgy vegyenek részt a folyamatban, hogy tudják: egy sajátságos módon nyitott és előre meg nem jósolható folyamatról van szó, így ne legyenek előzetes elvárásaik. Más szóval szüntelenül megújuló figyelemmel és készségesen kell követniük a változásokat, újrakalibrálni a közelséget és a távolságot, tudva a már tudhatót, közben új dolgokat tanulni, meghallgatni, újra és újra mindig megújuló, friss figyelemmel hallgatni. A kulcs, hogy fel legyenek készülve megbízhatóságuk és hitelességük állandó felülvizsgálatára. Ez teljesen érthető az adott személy szempontjából, de nehéz próba lehet a tanácsadónak, és túlzónak tűnhet, ha túl szigorúan, túl gyakran vagy hirtelen kerül kifejezésre. Még ha azt is gondolja a tanácsadó, hogy mindent jól csinált, mindent pont úgy csinált, mint máskor, akkor is előfordulhat, hogy súlyos bizalmatlanság alakul ki, ami akár a kapcsolat megszakadásához is vezethet.

Mélylélektani szempontból kiemelt figyelmet kell fordítani az viszontáttétel jelenségére: hogyan észleli és különbözteti meg a tanácsadó (vagy a családtag, a barát, a munkatárs), hogy a kifejezett vagy megtapasztalt érzések – köztük a harag, a düh, az eufória, a szótlanúság vagy a reménytelenség – közül melyek a saját érzései, és melyeket projektálta rá az érintett személy? A segítségnyújtó személy hogyan kezeli azt a tényt, hogy az emberi találkozásokban mindig szerepet játszanak a korábbi tapasztalatok és elvárások, és minél „mélyebben gyökereznek” (minél erősebben és korábban rögzültek), annál intenzívebbek és nyersebbek lehetnek a jelenben – hogyan tudja ezt megérteni, megfelelően elfogadni, és saját magában minél inkább feldolgozni?

A tanácsadás és a közös munka során felmerül a kérdés, hogy miként lehet egy jó egyensúlyt elérni és megalapozni az empátikus és megfelelő – se nem túl távoli, se nem túl közeli; se nem túl hűvös, se nem túl heves – találko-

zásban, amelyben helye van az őszinte és transzparens kommunikációnak.⁶ Az áldozatokkal foglalkozó segítők számára gyakran nehézséget jelent, hogy hogyan viszonyuljanak megfelelő érzékenységgel és figyelemmel az áldozatok helyzetéhez és az általuk átéltekhez, hogyan érezzenek együtt velük úgy, hogy közben képesek maradjanak olyan visszajelzést is adni, amelyet hasonló alkalmakkor adnának más beszélgetőpartnerüknek vagy kollégájuknak, aki nem bántalmazás áldozata. Érzékenységre és bátorságra egyaránt szükség van ahhoz, hogy elkerüljék azt a hibát, hogy az áldozatokkal – attól való félelmükben, hogy megbántják őket – akaratlanul is paternalista módon bánjanak, mintha nem önálló, felelős felnőttek lennének. Így mindenekelőtt az a kérdés: hogyan tudunk kellően érzékenyen, ugyanakkor nem túl oltalmazóan vagy őszintétlenül fordulni az áldozatokhoz? Ez az aspektus jelenik meg az áldozatokkal való közvetlen találkozás során, hogy miután a szenvedéseikről és az átélt szörnyűségekről beszéltek, arra egyrészt verbális és nonverbális empátiával tudjunk reagálni, másrészt egy „empatikus és támogató” csendben el tudjuk hordozni a kimondhatatlant és a teljességgel kifejezhetetlent.

Ebben a kapcsolatban nagy kihívást jelent – mind az áldozatok, mind pedig a velük foglalkozó segítők számára – a kitartás: kibírni a szinte elkerülhetetlen kölcsönös csalódást, amely abból a tényből fakad, hogy eltérő tapasztalatokkal és elvárásokkal rendelkező világoknak kell összehangolódniuk és alkalmazkodniuk egymáshoz egy állandó tanulási folyamat során. Ennek – mint minden kapcsolatnak – a háttérben nemcsak a személyes sajátosságok állnak, hanem az érintettek esetében a „self”-et védő réteg hiánya is, amely a bántalmazás következtében gyakran súlyosan és maradandóan sérül.

Ebben a tekintetben az összetartásra tett kísérlet olyan, mint az a hídépítési feladat, amelynél az építő a viharos tenger, az erős szél vagy más nehezítő körülmények ellenére is megpróbálja lerakni a bizalom pilléreit, amelyekre a szigetre vezető híd épülhet, és amely pillérek olyan szilárdan állnak, hogy még ha le is tépi az összekötő elemeket a bizalmatlanság és a csalódás vihara, vagy elviszi az ár, akkor is újra és újra rájuk lehet helyezni az összekötő elemeket, és újra lehet építeni a hidat. Sok bántalmazott számára az egyik legfontosabb megtapasztalás az, amikor rádöbben, hogy életének szigetén legalább időnként nem érzi magát magára hagyottnak és magányosnak a szenvedésben, hanem

⁶ Vö. CLAIRE BARKER et al.: The truth project- paper two- using staff training and consultation to inculcate a testimonial sensibility in non-specialist staff teams working with survivors of child sexual abuse, *Frontiers in Psychiatry* 14 (2023/7) 1–14. [doi: 10.3389/fpsyt.2023.1177622]

vannak olyan pillanatok, amikor a látogatók megosztják vele az életüket, és elkezdik megérteni a szükségleteit, a ritmusát és bizalmának törékenységét.

3. HOGYAN MŰKÖDHEK A KÖZÖS CSELEKVÉS?

Az egyházak (de más intézmények) körében is az az elterjedt felfogás, hogy az áldozatok bajkeverők, akik beszennyezik az intézményt, botrányokat provokálnak és rontják a jó hírüket. Ugyanakkor igaz az is, hogy egyre több figyelem irányul az áldozatokra, és egyre nagyobb nyitottsággal fordulnak feléjük. Ezt jól mutatják az ilyesfajta kifejezések: „találkoznunk kell az áldozatokkal”, „meg kell hallgatnunk a túlélőket”, „oda kell figyelniük a bántalmazások áldozataira”. A szexuális erőszak következményei azonban még mindig gyakran individualizáltak, az érintetteket pedig patologizálják. Tény, hogy ez a leegyszerűsített nézőpont már régóta nem felel meg a fejlődésnek, az áldozatok-túlélők egy részének tapasztalatai pedig alig ismertek a nagyobb nyilvánosság, az egyház vagy a tudományos kutatás számára. Az áldozati részvétel folyamatai ezért gyakran még mindig elégtelenül vannak meghatározva, összehangolva és értékelve. Sem a szexuális erőszak áldozatai, sem az intézmények nem szereztek még elegendő rendszerszintű tapasztalatot az áldozatok bevonásáról.

Az áldozatok részvétele akkor válhat pontosabban meghatározottá, ha szakértőként vonják be őket, akiknek széles körű tapasztalatára, reflektív és szakmai tudására is szükség van, és akiket más kontextusokban – például pasztorális, spirituális vagy liturgikus területen – is bevonnak. Szerteágazó a bántalmazottak szakértelme: olyan területeket is érint, mint a védelmi és támogató rendszer hiányosságai; a szabályzatok és a védelmi koncepció kidolgozása, fejlesztése és értékelése; az erőszak és az erőszak következményeinek kutatása; a pasztorális, pedagógiai és egészségügyi területek képzési anyagai; az áldozatbarát igazságszolgáltatás; a tanácsadás finanszírozásának szükségessége és annak támogatása.

Mielőtt belekezdenénk szelektív vagy hosszabb távú együttműködésre épülő projektekbe, egyértelműen tisztázni kell, hogy nem egy bizonyos terápiáról vagy önségítő csoportról van szó. A résztvevőknek tudniuk kell, mibe vonják be őket személyes, módszertani és intézményi szempontból egyaránt. A projekt célkitűzéseit és feladatait világosan meg kell határozni (pl. a prevenció és/vagy az újraértékelés támogatása; a figyelemfelhívó kampányok; a nyilvános nyilatkozatok; a strukturális változások ösztönzése). A résztvevőknek tisztában kell lenniük azzal, mi a szerepük, milyen terhet jelent ez, milyen jogokkal és

kötelezettségekkel rendelkeznek, valamint azzal, hogy milyen honorálásra és más juttatásokra (például szupervízió) számíthatnak.

Amennyiben nemcsak külső és alkalmi részvételtől van szó, hanem folyamatosan bevonják az áldozatokat a döntéshozatalba, akkor strukturálisan meg kell teremteni ennek feltételeit; garantálni kell függetlenségüket, illetve a megfelelő emberi és pénzügyi erőforrásokat. Valódi participatív hozzáállás csak akkor jöhet létre, ha minden résztvevő pszichológiailag elkötelezett az áldozatok részéről megkívánt autonómia és ráhatás mellett. Mivel a nem bántalmazottak máshogy érzékelik-értik a legtöbb szociális-emocionális élethelyzetet, arról a munkáról való meggyőződés, hogy a particiatív gondolkodás végső soron mit is jelent, soha nem ér véget. A szemlélet- és gondolkodásmód egyéni és kollektív változásainak strukturálása – ha ezt komolyan vesszük – hosszú távon végigkíséri a munkafolyamatot. Hogy ez ne fedje el a munkát, a folyamat-támogatást, például szupervíziót és/vagy a kompetenciák aktiválásának egyéb formáit minőségi összetevőként kell beépíteni (nem csak konfliktus esetén).

KONKLÚZIÓ

Az abúzusok kapcsán üresen csengenek az olyan kifejezések, mint a „nagyon sajnálom (a bántalmazást)”, „nagyon sajnáljuk, ami történt”, ha emellett az áldozatok és a túlélők aggodalmait továbbra is semmibe veszik, és ha azok, akik elmulasztották erkölcsi és törvényi kötelességük teljesítését, kibújnak a felelősség alól. Ennek hátterében valószínűleg az áll, hogy az emberek még mindig egyedi esetekre reagálnak, és nem vonnak le rendszerszintű következtetéseket. Az egyházban sokan – nem csak lekipásztorok – még mindig nem ismerték fel, hogy nem elegendő néhány marginális igazítást eszközölni. Mi úgy véljük, hogy az egyházban és azon kívül is sokan várnak arra, hogy végre sor kerüljön a bántalmazások és eltussolásuk okainak mélyreható elemzésére. Mindeztidáig nem esett elég szó a témáról, és még távol állunk a valódi és teljes változástól. Az a mentalitás, az a hozzáállás és azok a struktúrák, amelyek elősegítik és bebetonozzák a presztízssérzetet, az intézménnyel való túlzott azonosulást, a tekintélyhez, valamint a hatalomhoz való kritikátlan viszonyt és az éretlen szexualitást – még mindig jelen vannak az egyház minden zugában.⁷ Természetesen

⁷ Vö. HANS ZOLLNER: Faithful and True? The History of Mentalities and the Catholic Church's Response to the Sexual Abuse Crises, in Stefan M. Attard – John A. Barry (eds.): *Fidelis et Verax. Essays in honour of His Grace Mgr Charles J. Scicluna on the tenth anniversary*

mást is tapasztalunk, és mintha egyre több felelős pozícióban lévő emberhez jutna el az üzenet. De összességében még mindig azt érezni, hogy „az” egyház mindenekelőtt magával van elfoglalva. A valódi bűnbánat, a hiteles megbánás és a hatékony elégtétel azonban másképpen néz ki és másképpen érződik. Az episztemikus bizalom őszinteségen, transzparencián és hozzáértésen alapul.

Napjainkban⁸ alapelvárássá vált az áldozatok részvétele az újraértékelés során és számos kutatási projektben is. Ugyanakkor nincsenek konkrét standardok, és sajnálatosan kevés olyan erőforrás és támogatási lehetőség áll rendelkezésre, amelyek ténylegesen lehetővé tennék az áldozatok részvételét. Annak érdekében, hogy a részvétel ne váljék rutinná vagy felületessé, illetve annak megakadályozására, hogy a függőségi viszonyban kizsákmányolt áldozatokat manipulálják és ismételten kizsákmányolják, fontos, hogy az áldozatok a részvételre való felhatalmazást kapjanak, és támogassuk őket a felmerülő terhek viselésében. Ez nemcsak az anyagi kompenzációra és az ezek kifizetését lehetővé tevő törvényi szabályozásra vonatkozik, hanem a szupervízió és coaching lehetőségének bőséges biztosítására is. Az evangélium lelkületében a világ valamennyi egyházának mindig nyitott kapukkal kell várnia az áldozatokat és a túlélőket, hogy érezzék azt, hogy szívesen látják őket, és meg tudják tapasztalni Isten szeretetét és irgalmát, hasonlóan az összes hitbeli zárándokhoz, aki az emberi élet útját járja.

Talán Alan Wilson püspök velünk élő szellemisége az igazi, iránymutató sarkcsillag a részvételhez, mint ahogy azt halálakor egy bántalmazott kifejezte: „Ő mindig előbbre helyezte az egyház imázsánál és jó hírnevénél azoknak a szükségleteit, akiket bántalmaztak, akiket marginalizáltak és diszkrimináltak.”⁹

Ahelyett, hogy az „áldozatok és túlélők tanító szolgálatáról” beszéljünk, el-túlozva ezáltal a bántalmazottak szerepkörét, az egyháznak inkább a hatékony támogatásban kellene példát mutatniuk, amelyből az egész társadalom tanulhatna, hogy ténylegesen gazdagodjunk és tanuljunk a zaklatások áldoza-

of his episcopal ordination, Kite Group, Malta 2022, 601–620.

⁸ „Fazit” (p. 48f) *innen*: JÖRG M. FEGERT – WOLFGANG STEIN – HANS ZOLLNER SJ: Herausforderungen bei der Betroffenenbeteiligung – Chancen und Probleme beim Einbezug von Opfern sexualisierter Gewalt als Erfahrungsexpert*innen bei Aufarbeitungsprojekten, Präventionsprojekten, Forschungsprojekten und in Umgestaltungsprozessen in Institutionen, *Forum für Kinder- und Jugendpsychiatrie, Psychosomatik und Psychotherapie* 33 (2023/1) 34–51.

⁹ Vö. [2024. 06 28.] <https://premierchristian.news/en/news/article/bishop-of-buckingham-was-true-friend-who-will-be-sorely-missed-say-abuse-survivors?recommid=24e90c10d2560ca6daeb7abaad9d5c7f>

tainak a hozzáértéséből, és ezáltal pozitívan változtassuk meg az intézményeink és projektjeink minőségét.¹⁰ Ugyanakkor az inklúzió ezen folyamataiban is elmaradhatatlan a szenvedés és igazságtalanság elismerése.

Összegezve: arról van szó, hogy nyitottak vagyunk-e az áldozatok tapasztalataira, az aggodalmaikra és a valós szükségleteikre. Senkin nem segítenek az öncélú koncepciók és azok az irányelvek, amelyek csak követelmények teljesítéséről szólnak. A koncepciók és szabályozások kialakításánál elengedhetetlenül szükséges az érintettek részvétele. Mi pedig barátként továbbra is együtt haladunk tovább: a papok által elkövetett abúzus egyik áldozata és egy felszentelt pap – Urunk és Megváltónk szeretetében. Ez hoz változást, ez tölti meg mindkét embert élettel. Ekkor és csakis ekkor a hit valóságos, a gyógyulás valódi lehetőség, és feléled a remény.

(Fordította: Verestói Nárcisz)

¹⁰ Vö. HANS ZOLLNER: The Catholic Church's Responsibility in Creating a Safeguarding Culture, *The Person and the Challenges. The Journal of Theology, Education, Canon Law and Social Studies Inspired by Pope John Paul II*, 12 (2021/1) 5–21. [doi: doi.org/10.15633/pch.4233]